

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_11

Digitální učební materiál

Sada: Dějiny novověku

Téma: Ponapoleonská Evropa (Vídeňský kongres, klasicismus, empír, průmyslová revoluce)

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z tématu Ponapoleonská Evropa (Vídeňský kongres, klasicismus, empír, průmyslová revoluce) a procvičí si je v závěrečném opakování.

Vídeňský kongres a období restaurace

- od **1. října 1814** do **9. června 1815** ve **Vídni**
- setkání zástupců téměř všech zemí Evropy po napoleonských válkách - upravilo mezinárodní vztahy soustavou smluv
- pod řízením rakouského císaře, uherského a českého krále **Františka I.** (zastoupen ministrem zahraničí **Metternichem**)
- **Rusko, Prusko, Rakousko, Velká Británie** (vítězové nad Napoleonem) – snaha vrátit Francii do hranic před rokem 1792 a posílit vlastní moc ziskem nových území
- jednání přerušena nečekaným návratem Napoleona z ostrova Elba do Paříže - 100denní císařství
- **kvietizmus** – snaha o naprostý klid v Evropě, snaha zabránit revoluci za každou cenu

Územní změny

Největší územní změny zaznamenaly vítězné mocnosti (Rakousko, Rusko, Prusko)

- **Francie**

- hranice se vrátily k roku 1792
- ztratila Alsasko – Lotrinsko
- restaurace Bourbonů
- musela platit válečné reparace a vydržovat na svém území 500 000 cizích vojáků
- vrátit Itálii umělecká díla

- **Rusko**

- vytvořilo z Varšavského knížectví Polské království (kongresovku), které bylo v personální unii s Ruskem
- přivlastnilo si Besarábii a Finsko

- **Habsburská monarchie**

- území rozšířila o Lombardii, Benátsko, Terst, Tyrolsko a Dalmácii
- upevnila své pozice v severní Itálii
- ztratila Belgii

- **Prusko**

- Prusko se rozšířilo o Porýní a část Saska, Gdaňsk, Vestfálsko, Poznaňsko a švédské Pomořany

- **Velká Británie**

- udržela si své území
- rozšířila svá území o Helgoland, Cejlon, Maltu a Krétu
- byly vytvořeny personální unie (spojení Švédka a Norska; Holandska a Belgie)

- **Švédsko** se dočasně spojilo s Norskem

- **Nizozemí** bylo opětně spojeno s Belgií

- **Itálie**

- rozdělena na **severní** (Rakušané) – až k Pádu,
papežský stát – **střední** a na **jižní** - Neapolsko

- **Německo**

- zůstalo rozdrobeno
- vytvořen německý spolek - volné soustátí 39 malých zemí včetně Pruska, Rakouska i Čech a Moravy – 35 monarchií
+ 4 svobodná města (Frankfurt nad Mohanem, Brémy, Hamburk, Lübeck)

návrat původních dynastií na královské a knížecí trůny – restaurace

- **Bourboni** – francouzský, španělský, neapolský trůn
- papeži vrácen církevní stát
- savojská dynastie – návrat do Sardinského království

system Svaté aliance 26. září 1815

- spojení **Ruska** (**Alexandr I.**), **Rakouska** (**František I.**) a **Pruska** (**Fridrich Vilém III.**)
- postupně se přidali všichni křesťanští panovníci Evropy (kromě britského krále a papeže)
- pomoc na základě křesťanské a monarchistické solidarity
- spolek, který má zabránit revolučním myšlenkovým hnutím
- v případě vypuknutí revoluce proti ní okamžitě zasáhnout
- listina, která **nebyla mezinárodní smlouvou**, ale jen **projevem vůle panovníků**
- tvůrcem politiky rovnováhy byl kníže **Metternich** => metternichovský systém

Klasicismus polovina 18. stol.

- vzory hledá v antice, vzorem je **racionalismus** a **harmonie**, odmítá baroko, vychází z osvícenství
- **musí se dodržovat přísná pravidla**, autor si nemůže dovolit vlastní invenci

architektura – inspirace antikou

- pařížský Panteon, přestavba Pražského hradu

literatura - **vysoký** styl - Pierre **Corneille**

Jean **Racine**

- **nízký** styl – Carlo **Goldoni**, **Mollière**

- vše v umění se snaží být účelné
- důraz na **užité umění**
- pravoúhlé konstrukce (často dokonalé kopie antických staveb)
- málo církevních staveb, hlavně – činžáky, divadla, nádraží, první továrny
- užití **litiny**
- **parky** (tzv. francouzské = upravené, symetrické) a **zahrady**
- jejich půdorys je geometricky přesný, souměrný, keře a stromy jsou sestřihovány do geometrických obrazců; atmosféru klasicistního parku dotvářejí volně rozmístěné sochy, fontány a místa k odpočinku
- **zámek ve Versailles u Paříže, pařížský Pantheon, Britské muzeum v Londýně, washingtonský Kapitol**
- **zámek Kačina, Dobříš**

hudba – instrumentální skladby, oratoria – **Mysliveček**,
Brixi (oba žili v Itálii), **Haydn**, **Mozart**, **Beethoven**

malířství – Jacques Louis **David** – obrazy revoluce
a Napoleona

sochařství – Antoine **Houdon**, Antonio **Canova** – byl
v Napoleonových službách – sochy a busty jeho
rodiny

Empír

- klasicistní sloh francouzského císaře Napoleona I.
- 1. polovina 19. století
- především v **architektuře** – výzdoba pařížských budov a sloupů – památky na Napoleonova vítězství
- napoleonské stavby – **Triumfální oblouk, Panteon**
- Německo - **Braniborská brána, USA – Kapitol**
- české země - **Stavovské divadlo, palác U Hybernů, zámek Lednice, Kačina, Kynžvart, Mariánské a Františkovy lázně**
- pravidelné linie, symetrie, prvky uspořádané do harmonického celku
- vyvolání představy antického Říma
- výzdoba interiérů – geometrické linie, masivnost mahagonového dřeva, inspirace starověkou mytologií

Základní prvky

- trojúhelníkový štít
- napodobeniny antických sloupů v průčelí
- málo církevních staveb
- nová předměstí
- nábřeží, kolonády, špitály

Obr. 1

malířství

Jacques Louis David Korunovace Napoleona

Obr. 2

Průmyslová revoluce a zrod kapitalistické společnosti

Anglie: kolébka průmyslové revoluce

- anglická průmyslová revoluce - přechod od řemeslné a manufakturní výroby k **výrobě tovární** (za použití pracovních strojů a nových technologií)
- hlavní pohonnou silou byla **pára**, symbolem revoluce **parní stroj**
- v Anglii začíná průmyslová revoluce v **70. letech 18. století**, svého vrcholu dosahuje kolem roku 1830 (ve většině Evropy)

Předpoklady pro průmyslovou revoluci

zemědělství (proces ohrazování = uzavírání polí)

- uvolnění pracovních sil ze zemědělství, rolníci získali osobní svobodu, stali se svobodnou pracovní silou, byli zbaveni výrobních prostředků a půdy
- 2. polovina 18. století - **agrární revoluce** (zvyšuje se produktivita práce)
- zavádění nových způsobů (**střídavé obdělávání polí** - pícniny, obilniny, okopaniny)
- celoroční ustájení dobytka
- technické plodiny, zelenina, ovoce, intenzivní hospodaření
- **technický pokrok** – zavádění strojů do zemědělství - mlátičky, ruchadla, parní pluh, žací stroj
- **rozvoj manufaktur** - dělba práce
- **akumulace kapitálu**
- východní Evropa zaostává - nevolnictví, primitivní metody, extenzivní hospodaření

Průběh

- začíná v lehkém průmyslu (textilní - bavlnářství)
- do Anglie se dovážela laciná bavlna (levnější než vlna), zvedla se poptávka po bavlně

vynálezy

sestrojeny první spřádací a tkalcovské stroje

- 1763 látačí člunek (John **Kay**) - urychlil tkaní
- 1764 spřádací stroj (James **Hargreaves**)
- 1769 přepřádací stroj (Richard **Arwright**)
- 1779 stroj na spřádání jemné příze (Samuel **Crompton**)
- 1785 mechanický tkalcovský stav (Edmund **Cartwright**)
- 1785 dovršen vývoj parního stroje (James **Watt**)
- stroj pracoval **rovnoměrně**, byl **výkonnější**, měl **levnější** provoz

- **nižší náklady** na mechanizaci ve srovnání s těžkým průmyslem
- **rychlý obrat kapitálu** (ve srovnání s těžkým průmyslem)
- zaměstnávány hodně **ženy** a **děti** (lacinější pracovní síla - nižší mzdy)
- rozvoj textilní výroby => akumulace kapitálu, vytváří se prostředky pro další rozvoj
- budování **hutního průmyslu** – výroba železa, litiny a oceli pomocí koksu a metod bessemerování a thomasování = nastupuje věk **oceli**
- postupně vzniká **elektrotechnický a chemický průmysl** – Británie, Francie, Německo

Revoluce v dopravě

železniční doprava - parní lokomotiva - 1814 **George Stephenson**

- budování železniční sítě v Evropě (Francie a Německo)
- 1835 – první železnice ve střední Evropě z Norimberka do Fürthu
- **1837** - otevřena **první železnice v Rakousku**
- 1845 - dráha protažena z Olomouce do Prahy
- 1848 - postavena dráha z Vídně do Prešpurku (Bratislavy)
- doprava zboží se **zrychlila, zlevnila** a zvýšil se její celkový objem a bezpečnost
- **1869** v USA dokončena stavba **první transkontinentální železnice**

lodní doprava (parní)

- **Robert Fulton** sestrojil **parolod'** (1807) – na řece Hudson
- v Evropě se lodě plavily na Rýně, Dunaji, Seině, Rhéně, ve Středozemním moři, Baltském moři, v kanálu La Manche
- roku 1819 přeplul první parník Atlantik
- roku 1838 započata regulérní **doprava mezi Anglií a New Yorkem**

nové poznatky ve vědě

- termodynamika – **R. Mayer**
- matematika – **B. Bolzano**
- elektrotechnika a magnetismus – **Galvani, Volta, Faraday, Ampère, Ohm**
- chemie – **Lavoisière, Pasteur, Mendělejev**
- biologie – **Darwin, Purkyně, Mendl**

Sociální důsledky průmyslové revoluce

- přesun obyvatelstva z venkova do měst
- vytvořil se trh pracovní síly
- lidí bylo víc než pracovních příležitostí => snižování mezd, využívání práce žen a dětí
- sociální bída, špatné pracovní podmínky
- rozbíjení strojů
- ve 20. letech začíná **dělnické sebeuvědomění**
- ve 30. letech začínají vystupovat se svými požadavky proti buržoazii, vznikly podpůrné spolky
- ve 40.-50. letech vznikají **odborní**
- kvůli hájení svých hospodářských zájmů (délka pracovní doby, výše mzdy)
- sociální otázkou se zabývala řada **sociálních myslitelů**

Důsledky průmyslové revoluce

- rozvoj výroby
- rozvoj strojírenství - vzrůst poptávky po železné rudě, uhlí; nové metody výroby oceli
- rozvoj chemie - poznatky užitečné v barvířství, běličství a tiskařství
- rozvoj dopravy (železniční a říční)
- budování mostů a silnic
- rozvoj obchodu

sociální důsledky

- růst počtu obyvatel (od poloviny 18. stol. do 1830 se počet obyvatel v Anglii zdvojnásobil)
- snížila se úmrtnost (zdokonalení hygieny, lékařské péče; menší hlad)

urbanizace

- vznikají velká městská průmyslová centra, stěhování do měst
- soustřeďování lidí, výroby, kapitálu (průmyslové aglomerace)
- centra: Manchester, Liverpool, Birmingham, Glasgow

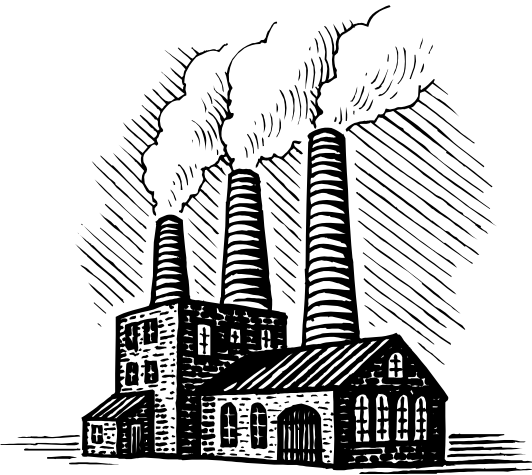
změna společenské struktury (změna rozvrstvení obyvatel)

- vytvoření průmyslového proletariátu (dělnictva) = **proletarizace**
- snížení počtu lidí v zemědělství, zvýšení v průmyslu
- postupně vzniká **dělnické hnutí**

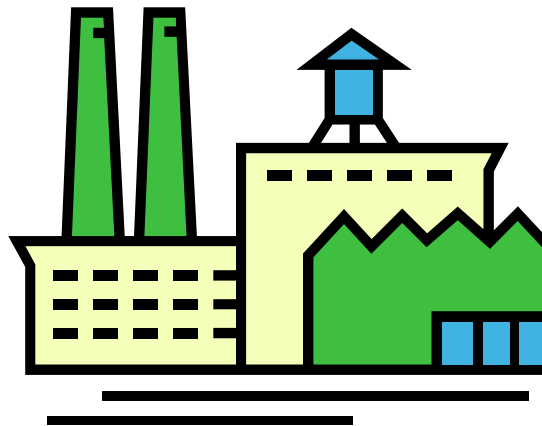
Úkoly k procvičování:

1. Kdy a za jakým účelem se konal Vídeňský kongres?
2. K jakým územním změnám došlo po Vídeňském kongresu?
3. Vysvětli pojem Svatá aliance.
4. Charakterizuj klasicismus a empír.

5. Jaké byly předpoklady pro průmyslovou revoluci?
6. V kterých odvětvích se projevují změny nejdříve?
7. Jak probíhala revoluce v dopravě?
8. Uveď základní důsledky průmyslové revoluce.

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Zdroje:

ČORNEJ, Petr. Dějepis 3: Novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-172-9.

MANDELOVÁ, Helena. Novověk II: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-470-3.

VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Sedmý díl: Evropa v konfliktech, osvícenství, Francouzská revoluce, napoleonské války, barok. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2005. ISBN 80-239-4959-4.

DAVISON, Michael Worth. Kdy, kde, proč a jak se to stalo. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 1999. ISBN 80-902069-6-4.

ČAPEK, Vratislav a Jaroslav PÁTEK, Otto ZWETTLER. Světové dějiny II: , Díl druhý – Dějiny lidských civilizací od poloviny 17. století po současnost. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1993. ISBN

HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. Dějiny českých zemí: Díl druhý – Od poloviny 18. století do vzniku České republiky. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-522-4.

ČORNEJ, Petr a kol. Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X.

HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Pátý díl: Od časů Marie Terezie (1740) do konce napoleonských válek (1815). 1. vyd. Praha: Baronet & Via Facti, 1996. ISBN 80-85890-94-1.

Zdroje:

Obr. 1: *Soubor:Stavovské divadlo 1.JPG* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-13].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Stavovské_divadlo_1.JPG Creative Commons 3.0

Obr. 2: *Soubor:Jacques-Louis David 006.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit.2013-10-13].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Jacques-Louis_David_006.jpg Creative Commons 3.0

Obr. 3, 4, 5: Microsoft PowerPoint klipart

Obr. 6: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 6

Gymnázium Nové Město na Moravě